

SVEČANI KOLOKVIJ I IZLOŽBA U ČAST 70. ROĐENDANA PROFESORA IVE PRANJKOVIĆA

Nives Klaić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

nives.klaic@hotmail.com

Damir Matošević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

damir.matosevic5@gmail.com

U članku se daje sažet prikaz *Svečanoga kolokvija u čast 70. rođendana profesora Ive Pranjkovića* koji su 29. rujna 2017. organizirali Katedra za hrvatski standardni jezik i Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Širina znanstvenoga djelovanja prof. Pranjkovića utjecala je i na širinu tema izlaganja, kao i na sadržaj popratne izložbe održane u Knjižnici Filozofskoga fakulteta od 27. rujna do 2. listopada 2017. Izložbom se na konkretnim primjercima knjiga, članaka, leksikona, rječnika itd. te uz popratne tekstove autora izložbe, recenzenata i kritike, zorno i nepretenciozno željela prikazati heterogenost znanstvenoga bavljenja Ive Pranjkovića.

Ključne riječi: Ivo Pranjković, svečani kolokvij, izložba

1. UVOD

U organizaciji Katedre za hrvatski standardni jezik i Odsjeka za kroatistiku 29. rujna 2017. na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu održan je *Svečani kolokvij u čast 70. rođendana profesora Ive Pranjkovića*. Na taj je način Odsjek za kroatistiku htio zahvaliti svojem profesoru za njegov plodonosan rad i doprinose u okviru hrvatskoga jezikoslovlja i hrvatske standardološke baštine te obilježiti njegov 70. rođendan. Svečanim se kolokvijem htjela pokazati i širina tema koje u znanstvenome, stručnome i nastavnome smislu zaokupljaju Ivu Pranjkovića – gramatika, hrvatski jezični standard, stilistika, pragmalingvistika, franjevci Bosne i Hercegovine, povijest hrvatskoga jezika itd. Na Kolokvij u su sudjelovali brojni jezikoslovci iz Hrvatske i inozemstva. Uz profesore s Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, na čijemu je Odsjeku za kroatistiku Pranjković zaposlen od 1974, na Kolokvij u su sudjelovali i profesori, odnosno jezikoslovci s Filozofskoga fakulteta u Rijeci, Filozofskoga fakulteta u Osijeku, Filozofskoga fakulteta u Sarajevu te iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu. Nastupilo je 17 izlagača sa 16 izlaganja podijeljenih u dvije sekcije, s raspravom na kraju svake. Kolokvij u su prisustvovali i brojni gosti – svojim su dolaskom svečarski kolokvij uveličali profesori i studenti Odsjeka za kroatistiku te drugih filoloških grupa Filozofskoga fakulteta, gosti s drugih fakulteta i jezikoslovnih institucija u Zagrebu i Hrvatskoj, Pranjkovićevi prijatelji i poznanici.

2. SVEČANI KOLOKVIJ

Svečani je kolokvij otvorio Davor Dukić, pročelnik Odsjeka za kroatistiku, te zahvalio prof. Pranjkoviću na svemu što je učinio za Katedru za hrvatski standardni jezik, ali i za Odsjek za kroatistiku. Poslije prigodnoga pročelnikova govora u ime studenata kroatistike govorio je Damir Matošević, student pete godine kroatistike i germanistike na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Istaknuo je po čemu će studenti rado pamtiti prof. Pranjkovića, zašto je studentima bio tako poseban, zahvalio mu je na svemu što je učinio za kroatiste, ali i za kroatistiku kao znanost te se ukratko dotakao i širine njegovog znanstvenog djelovanja.

Poslije pozdravnih govora uslijedio je službeni dio skupa. U prvome dijelu posvećenome Pranjkovićevu djelu nastupilo je devet izlagača. Krešimir Mićanović, predstojnik Katedre za hrvatski standardni jezik i glavni

organizator Kolokvija, iznio je znanstveni portret Ive Pranjkovića naglasivši mu zasluge u svim poljima djelovanja te istaknuvši neke podatke iz njegove biografije. Ekrem Čaušević u svojem se izlaganju dotakao važnoga segmenta Pranjkovićeve znanstvenoga djelovanja, a to je interes za franjevačku kulturu, književnost i tradiciju u okviru bosanskohercegovačke kulture. Istaknuo je kako je Pranjković istražio brojne spise bosanskih franjevaca i od zaborava sačuavao mnoga njihova djela istovremeno pribavivši golem korpus tekstova koji jasno dokazuju brojnost i važnost djelatnosti bosanskih franjevaca. Lada Badurina svoje je izlaganje posvetila Pranjkovićevu interesu za pravopis i pravopisnu normu hrvatskoga standardnog jezika. I sama suautorica jednoga pravopisa jasno je ukazala na bogatu hrvatsku pravopisnu tradiciju, ali i na brojne prijepore koji se vode otkako se hrvatski pravopisi pišu, a u kojima je sudjelovao i Ivo Pranjković. Bernardina Petrović u svojem je izlaganju živopisna naslova *Dotepenečki turopoljski zapisi Ive Pranjkovića* prikazala sasvim drugačiju, možda i manje poznatu dimenziju Pranjkovićeve znanstvenoga djelovanja. Naime Pranjković, inače rođeni Kotorvarošanin, već godinama živi u turopoljskome kraju čija je književna i dijalekatna baština privukla njegovo zanimanje, što je između ostaloga rezultiralo i objavljivanjem *Turopoljske čitanke* (1996, 2016). Nikolina Palašić prikazala je Pranjkovićev iskorak prema pragmatici koji je učinio u *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (u suautorstvu s Josipom Silićem) detaljno analiziravši kontekstualnu uvjetovanost tzv. malih riječi (čestica, veznika, usklika i sl.). Oslanjajući se na Pranjkovićeve postavke o zavisnosloženoj rečenici, posebice uvjetnoj i dopusnoj, iznesene i u spomenutoj gramatici, Ismail Palić ponudio je iscrpnu analizu složenih rečenica s alternativnim bezuvjetnim zavisnim klauzama u bosanskome jeziku. Marina Katnić Bakaršić izlaganjem *Stilistika govornika i sugovornika* prikazala je kompleksnost odnosa sudionika govornoga čina i ulogu jezika u njemu. Zrinka Jelaska govorila je o redu riječi kao bitnomu sintaktičkom fenomenu prikazavši ga u okviru različitih prijevoda Biblije. Koristeći se brojnim primjerima, zorno je pokazala kako je red riječi promjenjiv sintaktički fenomen koji varira od prijevoda do prijevoda. Krešimir Bagić nastupio je sa zanimljivim izlaganjem o kriptogramu, relativno nepoznatoj vrsti zagonetke koja se zasniva na vrlo zamršenim odgonetalačkim principima.

Drugu je sekciju činilo osam izlaganja s temama iz različitih područja koja su znanstveno i stručno zaokupljala Pranjkovića – (morfo)sintakse, leksikologije, pragmalingvistike te povijesti jezika. Otvorio ju je Ivan Marković zanimljivim izlaganjem o vicevima o Bosancima, na čijem je primjeru

ponudio iscrpnu analizu etničkoga vica, ukazao na kompleksnost vica kao tekstne vrste, ali i na pojam humora kao ključna dijela svakoga vica. Tatjana Pišković govorila je o semantičkim odnosima među glagolima. Uspostavljajući leksičkosemantičke odnose među glagolima (antonimiju, sinonimiju, enantioseminiju, enantiodromiju i sl.), ukazala je na njihovu značenjsku kompleksnost. Neda Pintarić izložila je rad iz područja leksikologije i pragmalingvistike nastao u suautorstvu s Oksanom Timko Đitko i Anom Vasung. U izlaganju je naglasak bio na meteoronimima u različitim slavenskim jezicima, njihovim sličnim korijenima te na njihovoj primjeni u pragmemima i pragmafrazemima. U okviru kognitivne gramatike Branimir Belaj govorio je o sintaktičko-semantičkim implikacijama relacijskih vrsta riječi – glagola te imenica, poglavito odglagolnih i relacijskih kojima se označavaju rodbinski odnosi. Razmotreno je jesu li sastavnice s kojima se kombiniraju te imenice modifikatori ili dopune. Tema izlaganja Marice Čilaš Mikulić bio je odnos glagolskoga vida i diskursa. Ivana Matas Ivanković u svojem je izlaganju na nizu primjera dala usporedni prikaz prijedloga tvorenih prefiksom *iz-* u hrvatskom i ruskom jeziku. Iva Nazalević Čučević i Branimir Belaj govorili su o sintaktičko-semantičkome statusu egzistencijalnih glagola *biti*, *trebati* i *imati* određivanjem hijerarhije predikatnih i nepredikatnih dopuna. Tema posljednjega izlaganja u sekciji bila je povijesnojezična, i to o istaknutom gramatičaru 19. stoljeća Adolfu Veberu Tkalčeviću i njegovim gramatičkim promišljanjima o hrvatskom jeziku u *Latinskoj slovnici za niže gimnazije*. Željka Brlobaš govorila je o prednostima hrvatsko-latinskoga kontrastivnoga pristupa primijenjenoga u Veberovoj latinskoj gramatici.

3. IZLOŽBA U POVODU SVEČANOGA KOLOKVIJA

U povodu Svečanoga kolokvija od 27. rujna do 2. listopada 2017. u Knjižnici Filozofskoga fakulteta bila je postavljena izložba Pranjkovićevih knjiga, radova i projekata. Autori su studenti kroatistike Damir Matošević i Nives Klaić koji su i odabranim izložbenim postavom željeli pokazati širinu znanstvenoga bavljenja Ive Pranjkovića. Izdvojivši reprezentativne primjere knjiga, članaka, polemika i sl. dali su uvid u bogat znanstveno-stručni opus Ive Pranjkovića, koji se sastoji od dvadesetak autorskih knjiga te nekoliko stotina raznovrsnih radova iz nekoliko tematskih cjelina: sintaksa hrvatskoga standardnog jezika, franjevci Bosne Srebrene i njihova uloga u razvoju pismenosti i spisateljstva na hrvatskome jeziku, povijest hrvatskoga jezika

i jezikoslovlja, standardnojezične norme i stilističke teme. Uz navedeno autori izložbe dali su uvid i u vrijedne rezultate dvaju projekata posvećenih inojezičnome hrvatskome kojima je Pranjković bio voditelj.

Razumljivo da je istaknuto mjesto u postavu imala sintaksa hrvatskoga standardnog jezika kojoj je Pranjković dao velik doprinos. Usmjerenost se k sintaksi može primijetiti već u njegovu magistarskom radu, a poslije i knjizi *Koordinacija u hrvatskom književnom jeziku* (Liber, Zagreb, 1984). Uz nju su bile izložene i knjige *Hrvatska skladnja: Rasprave iz sintakse hrvatskoga standardnog jezika* (Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1993, 2002) u kojoj Pranjković iznosi i argumentira svoje shvaćanje sintakse kao četve-rorazinske gramatičke discipline koja se sastoji od sintakse riječi, sintakse spojeva riječi, sintakse rečenica i sintakse teksta te *Druga hrvatska skladnja: Sintaktičke rasprave* (Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2001), u kojoj se posvećuje sintaksi složenih struktura. Dio postava bili su i Pranjkovićevi gimnazijski udžbenici iz sintakse koji su od 1995. objavljeni u više izdanja i pod različitim naslovima (*Sintaksa hrvatskoga jezika* te *Hrvatski jezik 3*). Poseban dio izložbe bio je posvećen *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (Školska knjiga, Zagreb, 2007; u suautorstvu s Josipom Silićem). Vrijednost *Gramatike* istaknuta je ulomcima iz recenzija i kritičkih prikaza iz jezikoslovnih časopisa i dnevnoga tiska.

Budući da se istaknuo i kao vrstan poznavatelj povijesti hrvatskoga jezika i jezikoslovlja, Pranjkovićeva proučavanja djelatnosti hrvatskih jezikoslovaca i jezikoslovnih škola bila su ilustrirana knjigama o klasičnome filologu Augustu Musiću (Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 1989), Adolfu Veberu Tkalčeviću (Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 1993) te knjigom rasprava i ogleđa o hrvatskoj filologiji *Filološki vjekopisi* (Disput, Zagreb, 2006), ali i monumentalnom monografijom *Povijest hrvatskoga jezika. 4. knjiga: 19. stoljeće* (Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti “Croatia”, Zagreb, 2015), čiji je suurednik i autor, odnosno suautor poglavlja *Filološke škole i hrvatski standardni jezik u drugoj polovici 19. stoljeća* i *Antologija djela iz 19. stoljeća*.

Izložbom je bilo predstavljeno i područje Pranjkovićeva interesa koje obuhvaća franjevačku kulturu, književnost i tradiciju. Bavljenje djelatnošću franjevac Bosne Srebrene ilustrirano je između ostaloga knjigama *Hrvatski jezik i franjevci Bosne Srebrene* (Matica hrvatska, Zagreb, 2000), koja se bavi jezičnim i stilskim značajkama djela franjevac Bosne Srebrene poput Marka Dobretića, Nikole Lašvanina, Bone Benića i dr., *Franjevačko spisa-*

teljstvo na hrvatskome jeziku (Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2008) te *Hrvatska književnost Bosne i Hercegovine od XIV. do sredine XVIII. stoljeća* (Matica hrvatska Sarajevo i HKD Napredak Sarajevo, Sarajevo, 2005), koju je priredio i popratio predgovorom. Zanimanje za stilističke teme bilo je ilustrirano prvim Pranjkovićevim objavljenim radom *Lingvostilistička analiza Cesarićeve pjesme "Željeznicom"* (*Jezik*, 1973), ali i knjigom *Jezik i beletristika* (Disput, Zagreb, 2003; prošireno izdanje 2005) kojom su obuhvaćeni stilistički ogledi o jeziku i književnosti koji su nastajali u razdoblju od godine prvoga Pranjkovićeve rada, dakle 1973, do 2003. godine. Uz spomenuta djela Pranjkovićevo je zanimanje za književnost i stilistiku bilo popraćeno i ulomcima iz recenzija, među kojima se isticalo mišljenje Krešimira Bagića (2003) da Ivo Pranjkočić pripada u rijetke stručnjake koji kontinuirano propituju književnost iz lingvističke perspektive, ocjenjujući ga vrsnim i iznimno discipliniranim filologom koji je, kada govori o literaturi, jasan u tezi, prezican u njezinoj eksplikaciji i iscrpan u njezinu oprimjeravanju.

Stajališta o statusu standardnog jezika i o pojedinim standardnojezičnim normama, napose o leksičkoj i pravopisnoj, Pranjkočić je iznosio u novinskim člancima, kolumnama, osvrtima i raspravama na okruglim stolovima. Neke je o tih tekstova skupio u knjizi *Ogledi o jezičnoj pravilnosti* (Disput, Zagreb, 2010). Uz nju je bila izložen i zbornik *Jezični varijeteti i nacionalni identiteti* (Disput, Zagreb, 2009) čiji je suurednik. Svoja je stajališta o različitim jezikoslovnim pitanjima često branio u polemikama s drugim jezikoslovcima, o čemu svjedoče i dvije knjige Pranjkovićeveih polemičkih tekstova – *Jezikoslovna sporenja* (Konzor, Zagreb, 1997) i *Sučeljavanja* (Disput, Zagreb, 2008).

Na izložbi su bili prikazani i neki od rezultata dvaju znanstvenih projekata kojima je Pranjkočić bio voditelj, a koji su se bavili inojezičnim hrvatskim – *Hrvatski za strance* (2002–2008) i *Metodologija i izrada udžbenika i testiranja za hrvatski kao drugi/strani jezik* (2008–2013). Projekti su rezultirali objavljivanjem brojnih udžbenika hrvatskoga kao inoga jezika. Objavljeni u niz izdanja nezaobilazni su priručnici u poučavanju hrvatskoga kao inoga. Posjetitelji izložbe tako su mogli vidjeti udžbenike, vježbenice te CD-e za poučavanje hrvatskoga, kao i opisne okvire hrvatskoga jezika za razine B1 i B2 koje su uz stručnu voditeljevu pomoć stvarali stručnjaci iz *Croatiuma – Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik* na Odsjeku za kroatistiku i njihovi suradnici.

4. ZAKLJUČAK

Iz svega je navedenog razvidno da je cilj Svečanoga kolokvija i izložbe bio prikazati znanstveni i stručni portret profesora Ive Pranjkovića te ukazati na njegov doprinos u svakome od područja kojima se bavio. Nedvojbeno je da je tako prikazana Pranjkovićeve važna uloga za hrvatsko jezikoslovlje, ali i za hrvatsku kulturu uopće.

LITERATURA

Bagić, Krešimir. 2008. Ivo Pranjković: *Jezik i beletristika*. Zagreb: Disput, 2003. *Anagram / Prikazi / kritike*, <http://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1867&naslov=ivo-pranjkovic-jezik-i-beletristika> (pristup: rujan 2017)

ZUSAMMENFASSUNG

Im vorliegenden Artikel wird das festliche Kolloquium und die Ausstellung anlässlich des 70. Geburtstages von Herrn Prof. Dr. Ivo Pranjković dargestellt. Sowohl das feierliche Kolloquium als auch die Ausstellung hat der Lehrstuhl für kroatische Standardsprache der Abteilung für Kroatistik der Philosophischen Fakultät der Universität in Zagreb organisiert. Im Artikel werden der Verlauf des Kolloquiums, die Themen jedes Vortrags und die Breite der wissenschaftlichen Tätigkeit von Herrn Prof. Dr. Ivo Pranjković kurz dargestellt. Es wird auch die Ausstellung dargestellt, die in der Aula der Bibliothek der Philosophischen Fakultät in Zagreb angestellt wurde. Aufgrund der ausgestellten Exemplare (Bücher, Artikel, Lexikons, Wörterbücher etc.) und der begleitenden Texte wird die Heterogenität der wissenschaftlichen Tätigkeit von Herrn Prof. Dr. Ivo Pranjković ganz deutlich und ohne Prätention und Übertreibungen betont und hervorgehoben.

Schlüsselwörter: Herr Prof. Dr. Ivo Pranjković, feierliches Kolloquium, Ausstellung